

אלישע קימרון

מהדורה חדשה למגילת ההודיות מקומראן

Stegemann, H., Schuller, E. and Newsom, C, Qumran Cave 1.III: 1QHodayot^a: With Incorporation of 1QHodayot^b and 4QHodayot^{a-f}, *Discoveries in the Judean Desert*, vol. XL, Oxford: Clarendon Press, 2009, xxi + 402 pp. + xxix plates

מגילת ההודיות היא אחד החיבורים החשובים שנמצאו במערה הראשונה בקומראן. היא פורשה פירוש מעולה בידי יעקב ליכט, ותכפו לפירוש זה פירושים בשפות שונות. המגילה מחזיקה כשלושים טורים בני ארבעים ושתיים שורות. כמה טורים אבדו, ומכמה שרד מעט מאוד. גם הטורים השלמים יותר נפגעו בראשם, בסופם או בצדיהם. במקומות רבים העור מושחר או שחוק, והכתב נראה רק בתצלומים מיוחדים. המגילה לא נמצאה גלולה כסדרה אלא מקופלת בגושים וקרועה. במהדורות הראשונות של המגילה לא נקבע סדר הטורים הנכון, לא שובצו רוב הקטעים שניתקו מן המגילה ובמקומות רבים לא פוענח כתב שאינו נראה בבירור בתצלומים.

כמה מלומדים הזדרזו לתקן את המעוות. הגדילו לעשות בעניין הזה ז'אן קרמיניאק ואמיל פואש, ויותר מכולם הרטמוט שטגמן. שטגמן השכיל לקבוע את סדר הטורים ואת מספר השורות שאבדו בראש כל טור ובסופו, ובשנת 1968 הוא העמיד טיוטת מהדורה חדשה של מגילת ההודיות שהתבססה על שחזור סדר הטורים כהלכה ועל קריאה חדשה של הטקסט. נוסף על כך הוא ליקט הצעות קריאה שהוצעו בספרות המחקר.

בד בבד החל ג'ון סטרגנל בההדרת שישה כתבי יד של החיבור הזה שהתגלו במערה הרביעית בקומראן. כתבי-היד האלה קטועים אך הם מאפשרים להשלים את מקצת החסר במגילה הגדולה ולתקן בה קריאות מוטעות. סטרגנל הכין טיוטת מהדורה של כתבי היד ומסר את המשך עבודת הההדרה לאיילין שולר. שטגמן ושולר שיתפו פעולה במטרה להוציא מהדורה כוללת של כל כתבי-היד שתתבסס על המגילה הגדולה. למרבה הצער שטגמן נפטר ולא זכה לברך על המוגמר.

מגילת ההודיות
לפני פתיחתה

המהדורה שלפנינו היא אפוא פרי עבודתם של שלושה שותפים, אך הושלמה בידי אחת מהם. סייעו בהכנת המהדורה קרול ניוסום, שתרגמה את הטקסט לאנגלית, אינגו קוטסיפר, שהכין לוחות חדשים המותאמים לטקסט החדש (הקטעים שולבו במקום המתאים באמצעים דיגיטליים), ומרטין אבג, שהכין קונקורדנצייה.

קתדרה 134, טבת תש"ע, עמ' 143-145

מגילת הוֹדוּת, טור ט

מאוד, ואף שבדברי המבוא נאמר שאין הן מלאות (עמ' 8), דומה שאין הן חסרות הרבה. בוודאי הובאו מרבית הצעות הסבירות. הצעות אלה הן רוב בניינו של הספר ודומה שעושר כזה של הצעות קריאה חדשות אין דומה לו במהדורות אחרות של המגילות. זהו מופת לעבודת מחקר יסודית. סיכומו של דבר, עבודת שחזור המגילה, שילוב כל כתבי-היד והניסיון לקבוע את הנוסח הנכון עושים את המהדורה הזאת למהדורה הטובה

וזו סדר המהדורה ותוכנה:

עמ' 1-53: תולדות ההדרת החיבור ותיאור מפורט של עבודת השיחזור ושיבוץ הקטעים; עמ' 55-322: הטקסט מלווה בהערות מפורטות מאוד (ולעתים בדברי פרשנות) על הקריאה ובתרגום לאנגלית; עמ' 325-402: קונקורדנציה; לוחות XXIX-I.

עבודת הההדרה נפלאה. הטקסט מובא בדייקנות, ההערות על הצעות הקריאה מקיפות

ט, שו' 36-39 מוצע במהדורה: "שמעו חכמים ושחי דעת ונמחרים יהיו ליצר סמוך כל ישרי דר' הוסיפו ערמה צדיקים השביתו עולה וכול תמימי דרך החזיקו נד'כא עני האריכו אפים ואל תמאסו במשפטן צדק'. הצורה 'שחי' אינה הולמת, הרי דרושה כאן צורת ציווי. ההשלמה 'וכל ישרי דר' בעייתית, מה עניין ישרי דרך לערמה? המהדירים דוחים את הקריאה של ליכט 'וכל פתיים' הוסיפו ערמה' בטענה בלתי משכנעת שהיא איננה מתאימה לשרידים.

אני מציע לקרוא ולהשלים: 'שמעו חכמים וקחו דעת ונמחרים היו ליצר סמוך וכול פתיים' הוסיפו ערמה צדיקים השביתו עולה וכול תמימי דרך החזיקו מעמד וכול נד'כא עני האריכו אפים ואל תמאסו בנג'ע'ם'. לא כאן המקום לדון בכל ההבדלים. אציין רק מקבילה בטור י, שו' 11: 'ערמה לפתיים ויצר סמוך לכול נמהרי לב', ואומר שיש להצעות כאן סמך ממקבילות במקומות אחרים במגילות ומן המקרא. די בדוגמה הזאת כדי להמחיש עד היכן מגיעים לפעמים קשיי הקריאה והשחזור של המגילה הזאת. כדאי לקרוא לעיין בתצלומים ולברוק את הבדלי הקריאה שמוצעים כאן, כי טוב מראה עיניים מהלך נפש.

דברי הביקורת האלה לא באו לגרוע מערכו של הספר. זוהי כאמור מהדורת מופת העשויה בקפידה ובשיקול דעת. היא מהווה סיכום למחקר שנעשה עד היום ועשויה להביא לתנופה בחקר החיבור. המהדירים ראויים להכרת טובה ולכבוד. כל מי שיעסוק במגילת ההודיות יזדקק מעתה למהדורה הזאת.

ביותר של החיבור, מהדורה שאי אפשר בלעדיה, וכולנו חייבים להכיר תודה גדולה למהדירה.

מובן ששום מהדורה של חיבור מעין זה אינה מושלמת. אפשר לשפר בקריאות ובהשלמות ואף בצירוף מקצת קטעים. אולם החיסרון העיקרי שבמהדורה הוא ההחלטה להביא את הטיוטה משנת 1968 שהכין שטגמן כמות שהיא (עמ' 6). שולר מודה שסימון האותיות המסופקות במהדורה הזאת שונה מזה הנוהג בשאר החיבורים שבסדרה, שאין הבדל בין אות פגומה במקצת שקריאתה בטוחה לבין שריד של אות לא מזוהה (עמ' 7). אמנם אפשר להסתפק בסימן אחד לציון הספק, אך מי שעושה כן ראוי לו שיביא שרידי אותיות בלתי מזוהות כאותיות משוחזרות ולא כאותיות פגומות.

כמובן המחקר לא נעצר בשנת 1968, והוצעו מאז תיקונים בקריאה, בשחזור ובשילוב קטעים. למשל שטגמן שילב את קטע 47 בטור כב, שו' 24-28, והשילוב שם יוצר טקסט חסר מובן; מיכאל וייז הראה שהקטע הזה משתלב בטור כה בתחילת שורות 35-39. שולר מציינת שהקטע יכול להצטרף גם לטור כב שו' 23-27 או לשורות 25-29 ומעירה על הצעתו של וייז (עמ' 271, הערה 3), אך בגוף המהדורה הותירה את השילוב המוטעה. ובאמת הצעתו של וייז מתאימה הן מבחינה פיזית והן מבחינת ההקשר (אמנם הקריאה בסופי השורות הללו טעונה שיפור). ויש עוד צירופי קטעים שיוצרים טקסט חסר מובן, למשל צירוף הקטעים בראש טור ח.

מלאכת הקריאה וההשלמה קשה, ולא תמיד העמידו המהדירים טקסט בעל מובן, למשל בטור